

7 STANJE ŠKOLSKOG SPORTA U POKRAJINI

7.1. ŠKOLSKO FIZIČKO VASPITANJE U POKRAJINI

Fizičko vaspitanje predstavlja ključnu komponentu kvalitetnog obrazovanja i sastavni deo doživotnog učenja. Zapostavljanje fizičkog vaspitanja umanjuje kvalitet obrazovanja, sa negativnim posledicama po javno zdravlje i zdravstveni budžet u budućnosti. Fizičko vaspitanje je obavezno za sve učenike. Školska deca i omladina pohađaju školu 3/4 godine. Veliki deo dana provode u školi. Škole raspolažu odgovarajućim prostorom i opremom za bavljenje fizičkom aktivnošću i sportom.

Pozicije fizičkog vaspitanja u školi, tj. školskom kurikulumu su kod nas u najvećoj meri zakonski definisane i unificirane. Upoređivanje sa postojećim rešenjima u Evropskoj uniji pokazuje da školski sistem u Srbiji ne zaostaje za aktuelnom praksom u Evropi. Kao i u EU, fizičko vaspitanje je u Srbiji, prema zastupljenosti u nastavnom planu, na trećem mestu, odmah iza maternjeg jezika i matematike. Fizičko vaspitanje kao obavezan predmet zastupljeno je tokom svih godina obaveznog školovanja (dva ciklusa osnovne škole) i to sa nedeljnim fondom časova od 3 časa u prvom ciklusu (1. do 4. razred) i 2 časa u drugom ciklusu (4-8. razred). U drugom ciklusu, međutim, postoji obavezni izborni predmet Fizičko vaspitanje – izabrani sport, zastupljen sa jednim časom nedeljno (učenici se opredeljuju na početku školske godine), tako da ukupan fond časova fizičkog vaspitanja obaveznog za sve učenike, u suštini iznosi tri časa nedeljno tokom celog osnovnog obrazovanja. Preračunato u minute, radi upoređenja sa EU, to iznosi 135 minuta obavezne nastave nedeljno. Minimum u osnovnim školama zemalja EU iznosi 30 minuta (u Irskoj i

Engleskoj), a maksimum 240 minuta nedeljno (u Francuskoj). Prosečan nedeljni fond časova fizičkog vaspitanja u EU iznosi 109 minuta, uz prosečne vrednosti između 60 i 90 minuta. U srednjim školama u EU raspon se kreće od 45 do 240 minuta, a prosečna vrednost iznosi 101 minut fizičkog vaspitanja nedeljno. U svetlu iznetih podataka, aktuelno stanje u našoj zemlji, što se tiče pozicija fizičkog vaspitanja u nastavnom planu, mora se oceniti veoma povoljno.

Što se tiče preporuka vezanih za minimalan/optimalan fond časova fizičkog vaspitanja, interesantno je navesti preporuke Evropskog udruženja za fizičkog vaspitanje (EUPEA) i američke Nacionalne asocijacije za sport i fizičko vaspitanje (NASPE). Evropsko udruženje, krovna organizacija strukovnih udruženja za fizičko vaspitanje u Evropi, predlaže kao minimum 3 časa nedeljno, a u nižim razredima (do 11-12 godine) svakodnevno fizičko vaspitanje. Američka nacionalna asocijacija zalaže se za ukupno nastavno vreme od 150 minuta nedeljno u nižim razredima (odgovara svakodnevnom fizičkom vaspitanju u trajanju od 30 minuta) i 225 minuta nedeljno za više razrede i srednju školu (odgovara svakodnevnom fizičkom vaspitanju u trajanju od 45 minuta).

Ni zemlje EU nisu imune na odstupanja od propisanog; Hardman (2007) navodi primere redukcije propisanog fonda iz različitih razloga, probleme sa finansiranjem, velikim grupama za rad, nedostatkom opreme, angažovanje neadekvatno edukovanih nastavnika i sl. Što se tiče objekata i opremljenosti, evidentan je jaz između razvijenog severa i zapada Evrope i „novih“ zemalja iz centralne i istočne Evrope, naravno, u korist prvih.

U odnosu na data normativna rešenja i postojeće pozicioniranje fizičkog vaspitanja u Srbiji (obavezni nastavni predmet i obavezni izborni predmet) moglo bi se oceniti kao stabilan i ne mnogo različit od razvijenih zemalja Evrope. Sa tri časa nedeljno i „kopčom“ ka sportu, uz dopuštenu fleksibilnost sadržaja (izborni predmet po sadržaju prati interesovanja učenika), može se očekivati pozitivan doprinos razvoju omladinskog sporta. Naravno, analiza situacije na terenu, ne daje mnogo prostora za afirmativnu ocenu. Zbog slabih i neujednačenih materijalnih i prostornih uslova, kao i neadekvatno vrednovanog rada pedagoga fizičke kulture, efekti školskog fizičkog vaspitanja teško da mogu biti pozitivno ocenjeni. Iako poslednjih godina u pokrajini nije vođena sistematska evidencija o ovim pojavama, niti o stanju i kretanjima u oblasti školskog sporta, ipak su moguće izvesne grube procene izvedene na bazi pojedinačnih istraživanja i površnog pregleda zdravstvenih kartona dece i

odraslih. Tako se uočava da je sve manje školske dece realno uključeno u nastavu fizičkog vaspitanja. Sa brojke od 85% aktivnih učenika, konstatovane pre trideset godina, broj aktivnih osnovaca i srednjoškolaca na redovnim časovima pao je ispod 60%. To praktično znači da se više od jedne trećine učenika osnovnih i srednjih škola ne bavi ni minimalnim oblicima fizičkog vežbanja. Prema procenama anketiranih stručnjaka, broj neaktivnih je i daleko veći budući da među te dve trećine, navodno aktivnih, gotovo polovina samo formalno prisustvuje časovima zbog ispunjavanja školskih obaveza. Do pre 20-ak godina (prema podacima iz tog perioda) u tzv. sportskim sekcijama bilo je aktivno između 10-12% školske omladine, dok danas malo koja škola ima redovno organizovane sekcije, pa se sportom u školama redovno bavi jedva 3-5% učenika. Ne bi trebalo da na ovaj podatak utiču brojke kojima se prikazuju izvesna masovna učešća učenika na obaveznim krosevima, sportskim danima i sličnim manifestacijama koja se „pod moranje“ organizuju jednom do dva puta godišnje. Najveći broj školske omladine u sport je uključeno preko sportskih klubova, od kojih većina funkcioniše na komercijalnim principima, često u neprimerenim uslovima i uz angažovanje nedovoljno kvalifikovanih trenera.

Specifični deo fizičkog vaspitanja su i sportske aktivnosti studenata. Za poslednje dve decenije studentski sport i rekreacija u Vojvodini gotovo da su zamrli. Osim dve tri univerzitetske lige (u fudbalu i košarci) koje ne okupljaju ni ceo procenat ukupne studentske populacije, u Pokrajini ne postoje organizovani oblici studentskog fizičkog vežbanja. Do pre 15 godina nastava fizičkog na svim državnim fakultetima je bila obavezna. Iako su je mnogi formalno odrađivali zbog potpisa, ipak je indikativan podatak Jugoslovenskog zavoda za fizičku kulturu koji ukazuje na čak 14,9% aktivnih studenata (od čega 3,9% studentkinja) u univerzitetskom sportu, ali davne 1969. godine.

Što se tiče programskog usmerenja i tematskih oblasti, fizičko vaspitanje širom EU je veoma ujednačeno, iako postoje značajna i zanimljiva odstupanja. U ciljnom određenju i dalje dominira sportski diskurs, uz ipak primetno uvođenje širih celoživotnih obrazovnih ishoda, poput promocije aktivnog životnog stila, razvijanja kondicije koja je u vezi sa zdravljem i sl. U programima dominiraju sportske igre, gimnastika i atletika, što je slučaj i kod nas.

Hardman (2007) navodi rezultate istraživanja u Nemačkoj koje je pokazalo da većina učenika potvrđuje da na časovima fizičkog vaspitanja ima koristi od svojih sportskih iskustava izvan škole. Istovremeno,

učenici smatraju da samo neki delovi onoga što uče na fizičkom vaspitanju ima značaja za njihovo slobodno vreme. Dok uticaj sportskih iskustava na fizičko vaspitanje, stečenih izvan škole, ostaje nepromenjen sa uzrastom, dotle primenjenljivost sadržaja školskog fizičkog vaspitanja na aktivnosti slobodnog vreme opadaju sa uzrastom.

U istraživanju koje je realizovalo Društvo nastavnika Grada Novog Sada, na uzorku od 537 učenika petog i sedmog razreda, čak 73% ispitanika ocenjuje da su časovi fizičkog vaspitanja jednolični i dosadni. Blizu 80% ispitanika želelo bi više informacija o značaju pojedinih vežbi, zdravoj ishrani, samostalnom vežbanju i sl. Na neadekvatan status fizičkog vaspitanja, ali i propuste u programskom osmišljavanju predmeta, ukazuje činjenica da učenici korisnost predmeta ocenjuju prosečnom ocenom 3,62 (na skali od 1 do 5), što ga svrstava u donji deo tabele školskih predmeta (slabije su ocenjeni likovno, muzičko i tehničko vaspitanje, a pođednako, istorija i hemija). Istovremeno, fizičko vaspitanje je za učenike ubedljivo najinteresantniji i najlakši predmet (ma šta to zaista značilo).

Fizičko vaspitanje ne uspeva uvek da motiviše decu i mlade na bavljenje fizičkom aktivnošću i sportom u slobodno vreme, ne uspeva u glavnoj nameri da promoviše zdrav, aktivan način života i bavljenje sportom, upravo zato što su postojeći programski sadržaji mnogo puta anahroni, bez ličnog značenja za učenike, nedovoljno atraktivni i bliski vanškolskom iskustvu učenika.

Vreme u kome živimo meri se novim vrednostima, novim tehnologijama i kulturama. Formalno i organizovano bavljenje tradicionalnim sportovima potiskuju neformalni vidovi bavljenja sportom, tipični za urbani milje i „društvo uzbuđenja”. Roleri, skejt, bandži skokovi, slobodno penjanje, rafting, snou bording, sky-diving i sl. aktivnosti postaju novi prostori za „osvajanje slobode”. Za mnoge dečake i devojčice postojeći kurikulum ne obezbeđuje iskustva koja bi bila značajna na ličnom i socijalnom planu. Ovakva, bezradosna iskustva stečena kroz nevoljno učešće u takmičarskom, sportski orijentisanom fizičkom vaspitanju, samo predstavljaju hlađenje i služe da povećaju stopu odustajanja među učesnicima u školskim i vanškolskim sportskim aktivnostima.

7.2. RAZVOJ I OCENA ŠKOLSKOG SPORTA U POKRAJINI

Krajem 60-ih i početkom 70-ih godina prošlog veka, u republikama i pokrajinama nekadašnje Jugoslavije pokrenute su sportske igre učenika osnovnih i srednjih škola, kao masovna takmičenja, stepenasto organizovana u višegodišnjim ciklusima (MOI, SOŠOV, SIŠOS, SIŠOK i sl.). Istovremeno, pogotovo u Vojvodini, promovisana je i ideja sportskih škola pri osnovnim školama.

U Tabeli 7-1 prikazan je razvoj sportskih sekcija i školskih društava za fizičku kulturu u Vojvodini u periodu od 1971. do 2001. godine. Rapidni porast broja sportskih sekcija desio se prvih godina posmatranog perioda, dok je broj školskih društava za fizičku kulturu evidentno opadao.

Tabela 7-1 Kretanje školskih sportskih sekcija i školskih društava u APV

VOJVODINA	1971. g.	1977. g.	2001. g.
Broj školskih sportskih sekcija	780	1381	1385
Broj školskih društava za fizičku kulturu	318	382	111

Značajan trag, kada je reč o razvoju školskog sporta u Vojvodini, ostavio je sistem sportskih takmičenja pod nazivom Sportska olimpijada školske omladine Vojvodine (SOŠOV). Prve igre održane su 1970. godine u Novom Sadu. Svake godine na unutarškolskim takmičenjima učestvovalo je između 180.000 i 220.000 učenika. Završne smotre su okupljale 3.000-3.500 učenika. Tokom godina, učenici su se takmičili u 13 sportskih grana i akademskim sastavima.

Dogovor o jedinstvenom sistemu takmičenja na nivou Republike Srbije postignut je 1992. godine. Unutarškolska takmičenja novog sistema obuhvataju 220.000-250.000 učenika. Završna smotra okuplja oko 3.500-4.000 učenika. Primera radi, VII olimpijske igre učenika Srbije (OSIŠOS), održane maja 2004. godine u Zaječaru, okupile su ukupno 5.184 učesnika, iz 293 osnovne i 182 srednje škole. Takmičenja su organizovana u 9 disciplina, a dve discipline su bile probne. Iako se radi o masovnoj smotri najboljih učenika-sportista, značajno je reći da je među osnovnim školama bilo čak 24% koje je predstavljao samo po jedan učesnik (kod srednjih škola – 26%). Osim sve slabijeg odziva i

pojave da svoje škole obično predstavljaju učenici koji već više godina treniraju u sportskim klubovima, pa se njihov rezultat ne može pripisati radu u školskoj sekciji sa nastavnikom fizičkog, u školskom sportu su prisutni i drugi problemi. Oni se, pre svega, odnose na finansiranje takmičenja, stimulaciju i vrednovanje nastavnika.

Postojeća normativna rešenja (nastavni planovi i programi), u vezi sa školskim sportom, predviđaju realizaciju slobodnih aktivnosti, tj. osnivanje sportskih sekcija ili školskih ekipa, u skladu sa interesovanjima i polom učenika. Nastavnik fizičkog vaspitanja sačinjava poseban program rada, uzimajući u obzir materijalne i prostorne uslove za rad, uzrasne karakteristike i sposobnosti učenika, kao i program školskih sportskih takmičenja u Srbiji. Sve škole su obavezne da organizuju unutarškolska sportska takmičenja iz gimnastike, atletike i sportskih igara (najmanje jedne). Učenici mogu da učestvuju i na takmičenjima koja su u sistemu školskih sportskih takmičenja Srbije. Takmičenja se definišu kao integralni deo procesa fizičkog vaspitanja, gde učenik ima priliku da proveri rezultate svoga rada.

Pomenutim rešenjima, te ciljnim, programskim i organizaciono-metodskim određenjem predmeta Fizičko vaspitanje, nisu jasno uređeni odnosi između škole, fizičkog vaspitanja i sporta. Pitanja rane identifikacije sportskih talenata, rad sa njima, saradnja sa sportskim klubovima i lokalnom zajednicom, modaliteti podrške učenicima-sportistima i sl. – nisu regulisana. Dodatan problem predstavlja nizak nivo materijalno-tehničkih uslova (skoro 50% škola u Vojvodini raspolaže tek minimumom sprava i rekvizita predviđenih normativom). Takođe, nastavnici fizičkog vaspitanja nisu posebno obučeni za identifikovanje nadarenih učenika, a to se još više odnosi na profesore razredne nastave (učitelje).

U Vojvodini ne postoji i ne funkcioniše jedinstven sistem identifikacije sportskih talenata, koji bi bio lociran u školski sistem, a izostaje i sistemska saradnja i koordinacija sa sportskim savezima i klubovima. Stiče se utisak da postojeća koncepcija školskog sporta nepotrebno čuva tradicionalne pozicije i na taj način polako (ali sigurno) ulazi u dekadenciju i da je kao takva usmerena ka manjem broju učenika. Neophodno je, naime, razmišljati o fleksibilnijem okviru za bavljenje sportom u školi, a sve sa ciljem podizanja nivoa aktivnosti dece i omladine, te stvaranja široke baze za bavljenje kvalitetnim sportom.

Novi pristupi školskom sportu u prvi plan stavljaju: učestovanje, učenje i napredovanje, dobro raspoloženje (zabavu), bezbednost i

uravnoteženost. Školski sport bi trebalo da, pre svega, promoviše aktivno učestovanje učenika, jer je to i osnovni razlog zbog kojeg se učenici opredeljuju za sportsku sekciju u školi (žele da vežbaju, igraju, budu aktivni). Kako pokazuju neke ankete, većina dece i odraslih, pre bi izabrala da igra za tim koji gubi, nego da sedi na klupi poredničke ekipe, što je suština motivacije za bavljenje sportom u školi. Zato u školi mora biti što manje selekcije, klupâ za rezervne igrače, „otpisanih” i „suvišnih”. Najboljima, ukoliko žele i ukoliko im to odobravaju roditelji, bi trebalo omogućiti bavljenje vrhunskim sportom. Super-nadarenih pojedinaca je, međutim, veoma malo, a još je manje mesta u vrhunskom sportu za one koji žele da žive od sporta. Mnogo je više dece koja vole sport i žele da žive sa sportom, žele da se njime bave neopterećena rezultatom i profesionalnim obavezama.

Fleksibilnost i uravnoteženost školskog sporta bi trebalo da budu prioritetna opredeljenja. Za njihovu realizaciju može se preporučiti da se, na primer, do 12. godine izbegava sportska specijalizacija; da se deca oprobaju u dva individualna i dva ekipna sporta; da se upoznaju sa različitim igračkim pozicijama; da se insistira na svestranom razvoju ličnosti i sl. Školski sport bi trebalo prilagoditi deci, njihovim interesovanjima, mogućnostima i potrebama, jer je cilj da se u njega uključi što više dece. Nije neophodno da se kruto primenjuju oficijelna pravila, oprema, takmičenja i dr. Lepezu sportskih aktivnosti bilo bi dobro proširiti, omogućiti takmičenja mešovutih ekipa (po uzrastu, polu, sposobnostima), te omogućiti učešće i učenicima sa invaliditetom.

Posebnu pažnju valjalo bi posvetiti većem angažovanju devojčica u sportskim aktivnostima u školi i van nje. Istraživanje na uzorku novosadskih učenika petog i sedmog razreda pokazalo je da postoje značajne razlike u percepciji sporta i sopstvene kompetencije u sportu, između dečaka i devojčica. Problem rodnog stereotipiziranja, kad je reč o sportu, mnogo je prisutniji kod devojčica. Devojčice vezuju sport pre svega za dečake, pripisujući mu izrazito maskulini karakter. Dečaci se, istovremeno, bolje i kompetentnije osećaju u sportu, više vole takmičenje i fizički izazov nego devojčice. Devojčicama nedostaju upadljivi ženski sportski uzori, a evidentna je dominacija teniserki kad je reč o sportistkinjama na koje se ugledaju. Dečaci se u znatno većoj meri bave sportom na organizovan način, u sportskim klubovima.

7.3. ISKUSTVA DRUGIH ZEMALJA

U cilju definisanja optimalnih strategijskih opredeljenja, uputno je sagledati iskustva drugih zemalja vezana za unapređenje školskog sporta. Analizom dostupnih programa uočava se izvesna doslednost rešenja, prvenstveno u odnosu na ranu identifikaciju i razvoj sportskih talenata. Pozitivnu praksu u svetu karakterišu sledeći parametri:

- definisani su nacionalni ciljevi i strategija
- uspostavljena je mreža za podršku (uključuje čitav niz vertikalno i horizontalno povezanih institucija i organizacija iz javnog i privatnog sektora, lokalnu inicijativu, različite projekte i akcije)
- ključni faktori su: škola, porodica i sportski klubovi.

Poznate mere podrške učenicima sportistima u balansiranom ličnom, sportskom i akademskom razvoju, tokom obaveznog školovanja, uključuju osnivanje sportskih razreda u „običnim” školama, zatim, specijalizovane sportske škole internatskog tipa (po pravilu se to odnosi na drugi stupanj obrazovanja), te fleksibilnost i prilagođavanje unutar jedinstvenog obrazovnog sistema. Od zemalja EU samo Malta i Irska nemaju sistem mera za podršku mladim sportistima tokom školovanja. Oko 70% članica EU ima specijalizovane sportske škole, koje su usmerene ili ka vrhunskim sportistima ili imaju opšte sportsko usmerenje (Austrija, Belgija, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Nemačka, Mađarska, Italija, Letonija, Litvanija, Poljska, Slovačka, Švedska, Holandija, Velika Britanija). Fleksibilnost ovih obrazovnih sistema odnosi se na mogućnost izostajanja iz škole zbog sportskih obaveza, mentorski rad, dodatni nastavni rad radi nadoknade propuštenog gradiva, produženo trajanje školske godine, pomeranje termina za polaganje ispita, polaganje ispita van škole, učenje na daljinu, delimično redukovan nastavni program, mogućnosti za trening u školi, stipendije i td. Evo nekih karakterističnih primera. Izbrana je jedna visoko razvijena sportska nacija iz Evropske unije (Engleska), jedna vanevropska uspešna sportska nacija (Australija) i jedna bivša jugoslovenska republika (Slovenija).

Engleska – Postoji razvijen sistem podrške darovitoj deci i mladima, koji obuhvata i sportski darovite učenike. Kao najvažnije odlike tog sistema mogu se izdvojiti: (1) škola kao celina ima sopstvenu politiku i strategiju za darovite i talentovane učenike, (2) u školi postoji registar takve dece, (3) insistira

se na visokokvalitetnoj nastavi fizičkog vaspitanja i stvaranju mogućnosti za vannastavne aktivnosti, (4) uspostavlja se veza sa lokalnim sportskim klubovima i sportskim savezima, (5) uspostavlja se saradnja sa srednjim školama. U srednjim školama se realizuje posebni program obrazovanja mladih sportista (Junior Athletes Education – JAE), koji se zasniva na podršci mladim sportistima u organizaciji, tj. upravljanju životnim aktivnostima. Škole koje su zainteresovane za uvođenje ovog programa prijavljuju se za posebnu obuku, kao i potencijalni mentori, odnosno, nastavnici zainteresovani da kroz mentorski rad pomognu učenicima-sportistima u balansiranju između školskih, sportskih i razvojnih potreba. Mentori ne moraju biti samo nastavnici fizičkog vaspitanja. Ključne karakteristike JAE programa su posebne edukativne radionice gde mladi sportisti i njihovi roditelji uče kako da na pravi način upravljaju sportskim, školskim i drugim aktivnostima i tako na optimalan način odgovore složenim zahtevima intenzivnog bavljenja sportom. Dozvoljen je fleksibilan kurikulum i preporučena mogućnost izbora mladim sportistima – ovi učenici mogu (prema dogovoru i mogućnostima) da dođu ranije ili kasnije u školu, da imaju obezbeđenu posebnu ishranu, da umesto redovnog časa fizičkog vaspitanja imaju trening ili da to vreme posvete dodatnom učenju i sl. U kontekstu podrške darovitim učenicima, u Engleskoj postoje i tzv. specijalizovani koledži (specialist schools). Osim u umetnosti, preduzetništvu, biznisu, inženjerstvu, humanističkim disciplinama, jezicima, matematici, računarstvu, nauci i tehnologiji, omogućena je i rana specijalizacija u sportu. Njemu je poklonjena značajna pažnja i izdvojena značajna sredstva. Pored kvalitetne nastave iz svih obrazovnih oblasti predviđenih nacionalnim kurikulumom, u sportskim koledžima posebna pažnja se posvećuje fizičkom vaspitanju, sportu i drugim srodnim predmetima (na primer plesu).

Australija – Počev od 1994. godine razvija se nacionalni program za identifikaciju sportskih talenata – *National Talent Search Program*. Iako je dizajniran tako da obuhvata decu i mlade

od 11 do 18 godina, najčešće se realizuje u uzrastu od 12 do 16 godina, što odgovara srednjoj školi. Veoma je bitno istaći da se ovaj program bazira na neposrednoj saradnji sa školama, da obuhvata tzv. tinejdžersku populaciju i da je pokrenut sa namerom da se izbegne dupliranje testiranja za pojedine sportske discipline. U pitanju je nacionalni program, sa razvijenom nacionalnom bazom podataka, koji je organizovan po teritorijalnom principu, sa lokalnim koordinatorima. Obuhvata 22 sporta, a ne pokriva sportove koji zahtevaju ranu sportsku specijalizaciju (na primer sportsku gimnastiku). Definisana je poseban etički kodeks, a zanimljivo je da se promovise široko sportsko iskustvo pre tinejdžerskih godina (u uzrastu od 6 do 12 godina). Dakle, od budućih šampiona se očekuje da u tom periodu isprobaju različite sportove. Traganje za talentima obuhvata tri faze: (1) testiranja u školi, po jedinstvenoj metodologiji (Svi učenici koji su u barem jednom od ukupno 8 jednostavnih terenskih testova pokazali rezultat koji ih svrstava među 2% najboljih u zemlji, pozivaju se na učešće u drugoj fazi); (2) testiranja vezana za specifični sport (u bolje opremljenim laboratorijama); 3) razvoj talenata. Početni rezultati (u pogledu sportske uspešnosti) su impresivni: osvojene su 52 medalje na svetskim prvenstvima za određeni uzrast, 144 takmičara nastupala su za mlađe reprezentativne selekcije na svetskim takmičenjima, 547 sportista je pobeđivalo na nacionalnim prvenstvima za dati uzrast i td. Prvi rezultati evidentira u seniorskoj konkurenciji, takođe su su izuzetno dobri i opravdavaju primenu opisanog sistema.

Slovenija – Država bivše jugoslovenske zajednice razvila je sopstveni model za identifikaciju sportskih talenata, koji je slično prethodnom, čvrsto lociran u školski sistem. Na bazi obaveznih godišnjih merenja učenika za školski karton iz fizičkog vaspitanja (tj. sportskog vaspitanja), nadograđen je **Talent** informatički sistem koji dobijene podatke koristi za ocenu talentovanosti učenika za pojedine sportove. Razvijeni su modeli za 22 sportske discipline, pri čemu se dobija jasna i pregledna informacija u vidu tabelarnog i grafičkog prikaza, koji pozicionira učenika u odnosu na

nacionalne okvire i zahteve pojedinog sporta. Zanimljivo je da merenje, tj. testiranje učenika u školi (ukupno 11 mera) sprovode uz kontrolu nastavnika fizičkog vaspitanja stariji, posebno obučeni učenici. Na osnovu dobijenih rezultata, nastavnici mogu da učenike usmeravaju u pojedine sportske klubove.

7.4. ZAPAŽANJA I PREPORUKE

Budući da je na psihofizički i posturalni status celokupnog stanovništva najbolje delovati brigom o najmlađima, a da školske i predškolske ustanove okupljaju preko 90% ukupne populacije dece i omladine, predlaže se da Pokrajinska strategija razvoja sporta akcenat stavi na sistem školskog sporta. Osim toga, u obrazovnim institucijama zaposlen je najškolovaniji kadar koji je sigurno najpozvaniji da realizuje najveći deo programskih sadržaja. Za definisanje konkretnih strategijskih zadataka, neophodno je uvažiti sledeća zapažanja i preporuke:

- Prema obimu zakonski predviđenog vremena za realizaciju obaveznih časova fizičkog vaspitanja, Srbija (time i APV) se uklapa u evropske norme. Istovremeno, rezultati domaćeg fizičkog vaspitanja, sagledani kroz nizak zdravstveni i motorički nivo, kao i mali broj fizički aktivne dece, daleko su od onih ostvarenih u većini evropskih zemalja. To pokazuje da se radi o neefikasnom organizacionom sistemu i o neracionalnom trošenju dovoljnog broja sati predviđenih za realizaciju osnovnih ciljeva školskog fizičkog vaspitanja. Doda li se tome i činjenica da Vojvodina raspolaže dovoljnim brojem školovanih stručnjaka, jasna je potreba za temeljnom promenom sistema fizičkog vaspitanja u osnovnim i srednjim školama.
- Standardizovati bateriju terenskih (vanlaboratorijskih) motoričkih testova, jednostavnih za primenu u svim školama, kojima bi bila izvršena detaljna procena motoričkog statusa školske omladine. U cilju dosledne i tačne primene predložene baterije, neophodno je realizovati seminar za nastavnike fizičkog na kojem bi im, osim samih testova, bila prezentirana elektronska baza podataka, način unosa i slanja prikupljenog materijala na terenu.

- U koordinaciji sa Republičkim Ministarstvom i Pokrajinskim Sekretarijatom prosvete, bilo bi uputno u nekoliko opština sprovesti eksperimentalni model savremenijeg fleksibilnog nastavnog programa, definisanog po ugledu na neka iskustva razvijenih evropskih zemalja. Program bi imao samo 30% obaveznih sadržaja (nastavnih jedinica) u kojima bi dominirale aktivnosti usmerene na razvoj bazičnih motoričkih sposobnosti (atletika, gimnastika, aerobik, fitnes, vežbe snage i sl.). Preostalih 70% sadržaja kreirali bi sami nastavnici u odnosu na realne mogućnosti škole, potrebe lokalne zajednice i lične afinitete, sposobnosti i specijalistička znanja. Nastava fizičkog vaspitanja u eksperimentalnim školama realizovala bi se svakodnevno i to u suprotnoj smeni. Time bi bili obezbeđeni uslovi za kvalitetniji rad usmeren na rešavanje suštinskih zadataka fizičkih aktivnosti, kao i za razvoj higijenskih navika. Nastavnicima fizičkog, osim u kreiranju sadržaja, trebalo bi dati i veću slobodu u ostvarenju saradnje sa lokalnim sportskim i fitnes klubovima. Time bi se nastavnik angažovao kao menadžer sportskih aktivnosti u svojoj školi, a ne samo kao puki realizator nametnutih programa.
- Intenzivirati i suštinski unaprediti saradnju škola sa lokalnim sportskim klubovima i sportskim savezima. Rezultat ove saradnje trebalo bi da bude ukidanje paralelizma sportskih takmičenja u kojima obično učestvuju jedni te isti učenici. To je manji broj onih koji redovno treniraju u klubovima i učestvuju u pionirskim, kadetskim, omladinskim i ostalim ligama iz redovnog sistema takmičenja. Ti isti utrenirani (manje ili više talentovani) učenici nastupaju i u školskim takmičenjima, a sve češće i u novim privatnim ligama formiranim od strane više sportskih škola. Ovde bi bilo dobro primeniti američki sistem školskog sporta koji bi selektiranim talentima obezbedio učešće u jedinstvenom sistemu takmičenja. Ukidanjem paralelizma izbeglo bi se prekomerno takmičarsko naprezanje i stvorio prostor za ispunjavanje redovnih školskih obaveza, stvorili uslovi za sistematsko praćenje najtalentovanije dece i ukinula mogućnost da škole prisvajaju uspehe tuđeg (klupskog) rada.
- Pokrenuti inicijativu za osnivanje nacionalnih sportskih škola, kako osnovnog, tako i srednjeg nivoa obrazovanja. Ukoliko se

obezbedi materijalna podrška, ove škole bi mogle da budu internatskog tipa i u njima bi bili okupljeni selektirani talenti. U početnoj fazi realizacije ove ideje bilo bi dobro osnivati sportska odeljenja pri standardnim osnovnim i srednjim školama. U cilju kontrolisanog rada sa talentima, trebalo bi osnovati pokrajinske sportske kampove na lokacijama podesnim za razvoj određenog sporta ili grupe sportova (na primer omladinski pokrajinski kamp Letenka).